IL-MALTI

QARI LI TOĦROĠ
L-AKKADEMJA TAL-MALTI

SETTEMBRU
1976

EDITORJAL:

ĦARSA LURA

Ma tantx inħobbu nħarsu lura, aktarx nagħżlu li nħarsu 'l quddiem u nippjanaw ix-xogħol li jidhrilna meħtieġ biex jitwettqu l-għanjijiet ta' l-Akkademja. Imma kultant jaqbel li wieħed, bla ma jieqaf fl-isforzi tiegħu fil-mixja 'l quddiem, jagħti ħarsa lura ħalli jara kemm wettaq u kemm le minn dak li kellu fi ħsiebu li jagħmel. Għal dan il-għan kien li l-Akkademja ħarset lejn "It-Tagħrif", li kienet ħarġet snin ilu u li fuqu nbniet l-ortografija ta' llum li tatna l-uniformità fil-kitba tal-Malti, u rat li jeħtieġ terġa' tfasslu fuq linji moderni, u barra li torqom dak li fih, iżżid miegħu dak li llum qed jinħass nieqes im-ħabba l-element romanz u dak anglosassonu li daħlu mal-mixja taż-żmien. Fuq hekk hi ħolqot kummissjoni biex tistħarreġ il-qagħda u wara li tisma' u tifli d-diffikultajiet li jiġuha minn diversi naħat tieħu x-xogħol meħtieġ fuq spallejha tar-reviżjoni. Għalhekk tlabna li kull min għandu xi kummenti x'jagħmel jibgħathom lis-segretarju.

Biex tħares il-jeddijiet tal-Malti, kif hu dmir tagħha fl-istatut, l-Akkademja xi 7 snin ilu bagħtet memorandum lill-partiti politiċi fuq il-qagħda tal-Malti (ippubblikat f'Il-Malti, 1970, p. 34) u dan l-aħħar meta l-gvern ippropona li jgħaddi liġi li jitfasslu xi liġijiet b'ilsien wieħed, hi bagħtet protesta qawwija u dinjituża ħalli dan ma jsirx.

Ma' l-interess għall-ortografija l-Akkademja ħasset il-ħtieġa li tieħu ħsieb il-letteratura tagħna u għalhekk għamlet serje ta' laqgħat kulturali għal dawn l-aħħar sentejn fejn laqqgħet l-awturi wiċċ imb'wiċċ mal-publiku. B'hekk hija tat iċ-ċans li jfissru ruħhom bil-kelma ħajja lill-pubbliku li għalih kitbu u lill-pubbliku tatu ċ-ċans li jkun jista' jgħarbel ruħ il-kittieb u s-sentimenti tiegħu u hekk isir kapaċi aktar li japprezzah. F'dawn il-laqgħat kemm il-pubbliku kemm l-awtur setgħu jaraw partijiet mill-kitba tagħhom maħduma fuq palk minn grupp ta' żgħażagħ f'sura ta" dramm jew mina. Dawn il-laqgħat tant ingħoġbu li hemm il-ħsieb li jibqgħu jsiru.

F'waħda minn dawn il-laqgħat kulturali hija stiednet 'il-Prof. Ġużè Aquilina biex ifisser il-fehmiet tiegħu fuq l-ortografija tal-Malti u d-diffikultajiet li qed tiltaqa' magħhom fil-preżent u li jeħtieġ ikunu mgħarbla mill-kummissjoni 'Tagħrif'. Wara hija għamlet laqgħa oħra barra mis-serje fejn is-sur Erin Serracino Inglott fisser il-fehma tiegħu.

Imma issa li qed iħasseb bis-sħiħ lill-Akkademja huwa problema ieħor ferm iktar serju dak li l-meżżi ta' komunikazzjoni kulma jmur qed iħassru u jgħawġu l-idjoma Maltija bla ħniena. Ma jistax ikun nibqgħu nisimgħu u naqraw il-Malti mgeżwer f'libsa barranija mkittfa u mġebbda li tisfigurah. Xi snin ilu l-Akkademja kienet għamlet seminar f'Mount St. Joseph il-Mosta għal dawk kollha li għandhom x'jaqsmu mal-ġurnali, mar-radju u mat-televisjoni u ddiskutiet magħhom x'jista' jsir biex il-ħsara ma tkomplix tikber u wriethom ir-responsabbiltà li għandhom fuq dan meta ħuma jiktbu jew jxandru. Dan l-aħħar reġgħet tambret fuq l-istess problema u ltaqgħet ma' l-awtoritajiet ta' Xandir Malta biex tara tinstabx soluzzjoni. Hadna pjaċir naraw li dawn huma mhejjija jilqgħu s-suġġerimenti tagħna u issa qed jinħadem pjan biex titjieb is-sitwazzjoni. L-istess għad trid tagħmel għall-ġurnaliżmu.

L-Akkademja ħasset ukoll il-ħtieġa li tiddefendi l-interessi ta' l-awtur Malti u ma tħallix li dan, wara li jkun ħela għaqlu fuq xogħlu, jaħli wkoll flusu u forsi jibqa' bla ebda sodisfazzjon. Għalhekk hija għamlet laqgħa speċjali għall-kittieba u ddiskutiet magħhom il-kundizzjonijiet għal kuntratt li wieħed għandu jagħmel meta jiġi biex jistampa xi xogħol letterarju. Dan għamlitu bla ebda ħsieb li torbot lil ħadd imma biss biex tagħti linji ġenerali.

Ftit ilu l-Akkademja għalqet ħamsa u ħamsin sena mit-twaqqif tagħha. Fuq ir-radju u t-televiżjoni xxandru xi programmi li juru ftit mill-ħidma u l-istorja tagħha matul dan iż-żmien. Matul dawn is-snin l-Akkademja kisbet esperjenza mhix żgħira u llum hija kapaċi tagħraf fejn huma il-ħtiġijiet ta' lsienna u l-letteratura tiegħu u lesta li twettaq dmirha lejhom. Illum l-Akkademja hi magħrufa bħala għaqda li tat il-linji u wriet it-triq mnejn wieħed għandu jgħaddi. Hija rat jinbtu madwarha għaqdiet oħra żgħar kollha mħeġġa biex igħinu lill-ilsien Malti u l-letteratura tiegħu. Dan kollu juri l-interess li l-Akkademja żergħet u xettlet u li biż-żmien xenxel għeruqu. Bir-raġun kollu llum l-Akkademja hi magħrufa bħala Istitut ta' Kultura Maltija.

Kien għalhekk li l-Akkademja insistit u tibqa' tinsisti b'ħilitha kollha biex hi jkollha post xieraq fejn bħala istitut kulturali tkun tista' twettaq l-attivitajiet tagħha. Għax hi tħoss, bħal ma għandu jħoss kull Malti u aktar u aktar min għandu s-setgħa f'idu, li l-Malti m'hu xejn inqas minn ilsna oħra. Dawn mhux biss f'arthom imma wkoll f'artna seħħilhom iwaqqfu istitut ta' kultura, waqt li l-Malti f'artu stess għad ma għandux.

Il-ħarsa li tajna lura mhix biex l-Akkademja tiftaħar kemm ħadmet imma biex tara x'wettqet u jekk wettqitx biżżejjed u x'tista' tkompli twettaq ħalli Malta jkun jixirqilha l-isem ta' nazzjon indipendenti bl-ilsien tiegħu u li jgħożżu daqs kemm igħożż lilu nnifsu.